

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Добринка Чанкова – преподавател по Наказателен процес в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Н. Рилски”- Благоевград - член на научното жури за публична защита на

дисертационния труд на докторанта на самостоятелна подготовка

Здравка Владимирова Кръстева,

на тема:

РАЗСЛЕДВАНЕТО НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ СЪГЛАСНО ЕВРОПЕЙСКАТА КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

За присъждане на образователната и научна степен „доктор” по Професионално направление 3.6 Право /Криминалистика /

Докторантът Здравка Владимирова Кръстева е представила дисертационен труд, посветен на един съществен проблем, с особено значение както за българската криминалистика и наказателен процес, така и в европейски контекст. Темата е особено актуална, тъй като българската практика по наказателни дела и особено провеждането на разследване за престъпления страда от хронични дефицити и нерядко е в противоречие с фундаментални изисквания на Европейската конвенция по правата на човека. Това логично доведе до множество решения на Европейския съд по правата на човека, установяващи различни нарушения, а в едно от решенията си от март 2015 г. съдът констатира наличието на системен проблем с ефективността на разследването на престъпленията в България.

Докторантът правилно е идентифицирала необходимостта от задълбочено, цялостно проучване по темата, като за целта е изследвала и обобщила внимателно релевантната практика на ЕСПЧ и е формулирала теоретични изводи, тактически изисквания и методически препоръки, които да подпомогнат органите на досъдебното производство в постигането на европейския стандарт за ефективно разследване.

Представеният труд в обем от 291 страници съдържа увод, три глави, заключение, библиографска справка и забележителен по своя мащаб списък от 560 проучени решения на съда в Страсбург.

В пространната **Първа глава** са разгледани общи въпроси на разследването в практиката на ЕСПЧ. Важно място заема изследването на възникването и развитието на европейския стандарт за ефективно разследване, както и неговото съдържание. Предложена е дефиниция, която сполучливо го определя като юридическа конструкция, съдържаща съвкупност от изисквания (правни критерии), прилагани от Европейския съд при оценка на проведено от държавата разследване по едно наказателно дело. Следва да се отбележи, че изследваната в главата материя е твърде разнородна и обединява както криминалистична проблематика (построяване и проверка на следствените версии, планиране на разследването), така и наказателнопроцесуална тематика (образуване на досъдебното производство, независимост на органите на досъдебното производство). Макар, че тези въпроси са по неизбежност свързани във всяко едно разследване, то при теоретическата им интерпретация е нужна по-голяма хомогенност, за да се преодолее донякъде еkleктичният характер на глава първа.

Глава втора е посветена на европейските стандарти по отношение на принудителните действия по разследването. Акцентът правилно е поставен върху използването на сила, помощни средства и оръжие в различни хипотези, както и върху процесуално-следствените действия, включващи принуда - претърсване, изземване, обиск и освидетелстване. Анализът е задълбочен и преминава през призмата на изискванията на чл. 3 и чл. 8 от ЕКПЧ и трайната юриспруденция на ЕСПЧ.

В **Глава трета** са разгледани европейските стандарти по отношение на други действия по разследването. Разпитът на обвиняем основателно заема централно място и е анализиран в корелация с правото на справедлив съдебен процес по чл. 6 ЕКПЧ и забраната за изтезания, нечовешко или унижително отнасяне по чл. 3 ЕКПЧ. Особено внимание е отделено на злоупотребите с изтезания при разследването на престъпления в съвременните демократични държави, както и на психологическите аспекти на тези деяния. Подробно са проучени тактическите

способи при разпит на обвиняем и правилно са открити допустимите от недопустимите. Показано е много високо ниво на познание по редица въпроси на криминалистиката, наказателния процес, психологията, а така също и по общи въпроси на наказателната политика, и то не само в европейски контекст. Демонстрирана е осведоменост по някои практики и дейности във връзка с разследването в САЩ и Израел, и по редица аспекти на френското и австрийското законодателство. Разпитът на свидетел и назначаването и извършването на съдебно-медицински експертизи и съответствието им с европейските норми също са получили дължимото внимание.

Докторантът е проучил значително количество литературни източници- 51 заглавия на кирилица и 78 на латиница, отразяващи най-съвременните изследвания, теории и доктрини. Направени са 376 бележки под линия, като са реферирани библиография и съдебна практика. Това свидетелства за способност за работа с научен инструментариум. Възприетата методология е правилна. Използвани са различни общонаучни и специални методи на научно изследване, което обезпечава верността на направените изводи. Налице са достатъчен брой публикации по темата.

Самият факт, че дисертацията е първото у нас монографично изследване на стандартите за разследване на престъпления, произтичащи от ЕКПЧ, го прави изключително ценно. Същевременно считам, че в труда се съдържат достатъчно научни, научно-приложни и практически приноси. Като по-значими откроявам:

- обосноваването на тезата за юриспруденцията на ЕСПЧ като източник на криминалистично знание
- всестранното изясняване и дефинирането на европейския стандарт за ефективно разследване
- предложените конкретни идеи за усъвършенстване на нормативната уредба, в това число НПК, НК, Закона за адвокатурата и др.
- формулираните препоръки за усъвършенстване на тактиката на претърсването, изземването, обиска, освидетелстването и вземането на образци за сравнително изследване
- задълбоченото изследване на тактическите способности за разпит на обвиняем и разграничаването на допустимите от недопустимите

-отправените препоръки относно планирането, подготовката и извършването на разпита на свидетели и съдебно-медицинските експертизи.

Към дисертационния труд могат да се отправят и някои **критични бележки и препоръки**. Самото заглавие на труда не е пределно прецизно. Разследването на престъпления не е основен предмет на ЕКПЧ, по-скоро съдът откроява критериите за ефективност на разследването в светлината на защитата на основните човешки права. Все пак, съдържанието е правилно ориентирано и изследва именно този аспект. Работата може да бъде подобрена графически, което би спомогнало за повишаване на комуникативността и убедителността ѝ. Стилът и езикът като цяло са ясни и прецизни, но на определени места се констатира разточителност и повторения. Тези бележки обаче са с миноритарно значение и не се отразяват върху общата оценка на труда, а само целят да го подобрят при работа върху него за в бъдеще.

В заключение считам, че в дисертацията се съдържат множество нови идеи и научни приноси, които съществено обогатяват криминалистичната теория. Спазени са законовите изисквания, затова смятам, че на дисертационния труд на докторанта Здравка Владимирова Кръстева трябва да се даде положителна оценка и тя да получи образователната и научната степен ДОКТОР по професионално направление 3.6 Право / Криминалистика /.

Член на научното жури:

Проф. д-р Добринка Чанкова